

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De benadering van jongens en meisjes in de kinderopvang: diversiteit of vooringenomenheid?

Tavecchio, L.

Publication date

2012

Document Version

Final published version

Published in

Kind en Adolescent Review

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tavecchio, L. (2012). De benadering van jongens en meisjes in de kinderopvang: diversiteit of vooringenomenheid? *Kind en Adolescent Review*, 19(3), 308-314.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De benadering van jongens en meisjes in de kinderopvang. Diversiteit of vooringenomenheid?

In onderzoek naar de effecten van kinderopvang (zie o.a. Howes & Olenick, 1986; Gunnar, Kryzer, Van Ryzin, & Phillips, 2010) of *Head Start* (zie o.a. Oden, Schweinhart, Weikart, Marcus, & Zie, 2000) blijkt de sekse van het kind een belangrijke variabele en bijna altijd zijn jongens daarbij in het nadeel. Ook op langere termijn, zelfs tot in de vol-

wassenheid, blijken de beoogde positieve effecten van vroege interventieprogramma's vaak alleen te gelden voor meisjes (zie Anderson, 2008). Maccoby (1998) introduceerde de term 'twee culturen' (*two cultures*) om er de opvallende sekseverschillen in spel en gedrag van jongens en meisjes in de peuterleeftijd mee aan te duiden.

Winer en Phillips (2012) stelden zich de vraag of jongens en meisjes in de kinderopvang verschillende ervaringen opdoen en of ze door de daar werkzame professionele opvoeders anders worden benaderd en beoordeeld. Het onderzoek werd uitgevoerd bij een deelsteekproef van 66 twee- tot driejarige peuters (53% jongens) uit de *Temperament Over Time Study* (TOTS), afkomstig uit intacte gezinnen met hoogopgeleide ouders. De kwaliteit van de kinderopvang werd gemeten met een gemodificeerde versie van de *Observational Record of the Caregiving Environment* (M-ORCE), de *Family Day Care Rating Scale* (FDCRS) voor kinderen in gastouderopvang en de *Infant/Toddler Environment Rating Scale* (ITERS) voor kinderen die een kinderdagverblijf bezochten. Kenmerken van de (waargenomen) relatie tussen kinderen en professionals werden vastgesteld met de *Student-Teacher Relationship Scale* (STRS), de *Caregiver-Teacher Report Form* (C-TRF) en, voor temperament, de *Teacher Toddler Behavior Assessment Questionnaire* (TBAQ).

De resultaten laten zien dat er bij de onderzochte peuters gesproken kan worden van twee culturen in de kinderopvangervaringen, die voortkomen uit verschillen in de percepties van hun gedrag en de manier waarop de volwassenen met hen omgaan. Jongens ondervinden opvang van mindere kwaliteit, zowel in termen van proceskwaliteit als in de zin van negatievere percepties; meisjes ondervinden opvang van hogere kwaliteit en de percepties van hun persoon en gedrag zijn positiever. Winer en Phillips tekenen daarbij aan dat de omvang van deze verschillen verre van triviaal is, maar als 'matig tot groot' moeten worden aangeduid. De verschillen manifesteren zich al op tweejarige leeftijd, dus vóór de leeftijd waarop jongens en meisjes significant verschillen in speelgedrag. Hun resultaten bevestigen eerdere bevindingen dat, als er kwaliteitsverschillen zijn, het steeds jongens zijn die met opvang van mindere kwaliteit te maken krijgen. Die mindere kwaliteit betreft niet de structurele opvangkenmerken (groepsgrootte, ratio, opleidingsniveau van de professionals e.d.), maar veeleer de kwaliteit van de interactie met de professionele opvoeders (NICHD ECCRN SECC, 1997). Variabelen die in het nadeel van jongens uitvallen betreffen met name: een gebrek aan stimulerende interacties, lagere niveaus van betrokkenheid bij het kind, het gebruik van negatieve termen en restrictief ingrijpen; kortom, de afwezigheid van positieve interacties. En in een eerdere exploratieve studie hadden

Winer c.s. geconstateerd dat jongens in de kinderopvang al op tweejarige leeftijd een lager niveau van 'erbij horen' (*level of belonging*) lieten zien – dat wil zeggen de mate waarin ze zich op hun gemak voelen, deel van de groep zijn en elkaar ondersteunen. Volgens Winer en Phillips is dit extra reden voor bezorgdheid, vooral wanneer jongens vervolgens ook nog worden blootgesteld aan minder goede interactiekwaliteit in de kinderopvang.

Waar hangt het verschil in benadering van jongens en meisjes mee samen? Winer en Phillips geven twee mogelijke verklaringen. De eerste heeft te maken met het aantal jongens in een groep. Het bleek dat groepen in kinderdagverblijven met een hogere proportie jongens minder kwaliteit lieten zien (dit gold niet voor gastouderopvang). Goulet, Kryzer en Gunnar (2005) vonden ook al dat er in groepen met meer jongens minder positieve interactie en cohesie was. En Moller c.s. (2008) wezen erop dat jongens uit kansarme milieus in klassen waarin zij de meerderheid vormen door de leerkracht als cognitief minder vaardig werden beschreven dan de uit hetzelfde milieu afkomstige meisjes in de klas. Ten tweede staan Winer en Phillips stil bij hun bevinding dat professionele opvoeders ten aanzien van jongens vaker negatieve percepties hebben dan ten aanzien van meisjes. Ze beschreven jongens niet alleen als problematischer, actiever en ongeremder, maar gaven ook aan dat hun relaties met jongens gekenmerkt werden door grotere conflicten en minder intimiteit dan hun relatie met meisjes. Beschrijvingen van hun relatie met het kind en hun beoordeling van gedragsproblemen en 'moeilijk temperament' bleken onderling significant samen te hangen (.68 en .67 voor jongens en -.41 en -.26 voor meisjes), een verdere aanwijzing voor een sterke, gegeneraliseerde negatieve visie op de jongens en een positieve visie op de meisjes in hun groep. En het ging hier niet om jongens uit een risicogroep! Deze visie op kinderen hing ook samen met de kwaliteit van verzorging en interactie, zodat een negatievere visie op een kind – overigens afgezien van sekse – minder kwaliteit voorspelde, zoals bleek uit beoordelingen door onafhankelijke observatoren.

In dit verband is het relevant te wijzen op een meta-analyse van Ahnert, Piquart en Lamb (2006) naar de kwaliteit van de relatie tussen kinderen en leidsters in de kinderopvang. Ahnert c.s. vonden vijf studies waarin expliciet aandacht was besteed aan verschillen in de relatie van de leidsters met jongens en meisjes. Het beeld was homogeen: steeds bleken de meisjes vaker een veilige relatie met de leidsters te hebben ontwikkeld dan de jongens (a.w., pp. 665, 673). En in een door Ahnert (2006) in Duitsland uitgevoerd onderzoek bij driejarige peuters bleek dat meisjes in de kinderopvang gemiddeld een aanzien-

lijk betere gehechtheidsrelatie hebben met hun leidsters dan jongens (zie De Schipper, Tavecchio & Van IJzendoorn, 2008, voor een vergelijkbaar resultaat in Nederland). Ahnert c.s. veronderstellen dat de interactie- en zorgstijl van vrouwelijke pedagogisch medewerkers beter aansluit op het gedrag van meisjes dan op het gedrag van jongens en dat ze meer feeling hebben voor de taal, mimiek en de sociale omgang van meisjes en ook meer waardering hebben voor de manier waarop meisjes op hen reageren. Zo kunnen meisjes uren puzzelen aan tafel, terwijl jongens het na een paar minuten al voor gezien houden en liever willen laten zien wie het hardst kan rennen of in een boom kan klimmen. Vrouwen die dit drukke jongensgedrag niet herkennen, zullen het eerder bestempelen als 'agressief' of 'lastig' en de jongens hier, vaak niet al te vriendelijk, op aanspreken (Woltring, 2012; Tavecchio, 2008).

Interessant is dat Ahnert (2006) haar onderzoek bij honderd kinderen tot in de eerste klas van het basisonderwijs heeft voortgezet. De jongens bleken een stuk minder gemotiveerd om te leren dan de meisjes. Ze veronderstelde dat dit resultaat wellicht mede kan worden toegeschreven aan de eerder opgedane – minder positieve – ervaringen met de leidsters in de kinderopvang. Ook Winer en Phillips spreken hun bezorgdheid uit over het feit dat *seksespecifieke interactie- en beoordelingspatronen* zich al zo vroeg manifesteren. Ze wijzen erop dat de jongens en meisjes in hun onderzoek niet verschilden in de omgang met leeftijdgenootjes of in gehoorzaamheid aan de professionele opvoeders en de kinderen verschilden evenmin in objectieve observaties van temperament. Ze vinden het moeilijk te geloven dat professionele opvoeders van tweejarige kinderen *seksegerelateerde stereotypen* hebben ontwikkeld die zo sterk in het nadeel van jongens uitvallen, hoewel dit precies is wat hun resultaten impliceren.

Uiteraard dienen zowel de veronderstelling van Ahnert als de bevindingen van Winer en Phillips in nieuw onderzoek serieus te worden getoetst, want de betekenis en mogelijke implicaties zijn niet gering. Immers, mochten toekomstige resultaten een vergelijkbaar beeld laten zien, dan is een herbezinning op de benadering van jongens in de kinderopvang (en het basisonderwijs) stellig op zijn plaats. Dat geldt ook voor de interpretatie van onderzoeksresultaten en de ontwikkeling en toepassing van meetinstrumenten, waarin dan expliciet rekening zou moeten worden gehouden met voornoemde *seksespecifieke interactie- en beoordelingspatronen* van pedagogisch medewerkers en leerkrachten en de *mogelijke gevolgen* daarvan.

Literatuur

- Ahnert, L. (2006). Gender-specific formation of children's attachment relationships with care providers in preschool: Associations with later learning motivation. Presentation on the 19th biennial meeting of the international society of the study of behavioral development. Melbourne, Australia July 2006.
- Ahnert, L., Pinquart, M., & Lamb, M. E. (2006). Security of children's relationships with non-parental care providers: A meta-analysis. *Child Development*, 77 (3), 664-679.
- Anderson, M. L. (2008). Multiple inference and gender differences in the effects of early intervention: A reevaluation of the Abecedarian, Perry Preschool, and early training projects. *Journal of American Statistical Association*, 103, 1481-1495.
- Goulet, B., Kryzer, E. M., & Gunnar, M. R. (2005, May). The effect of gender ratios on the social experience of children in home-based care settings. Paper presented at the Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development, Atlanta, GA.
- Gunnar, M. R., Kryzer, E., van Ryzin, M. J., & Phillips, D. A. (2010). The rise in cortisol in family day care: Associations with aspects of care quality, child behavior, and child sex. *Child Development*, 81, 851-869.
- Howes, C., & Olenick, M. (1986). Family and child care influences on toddler's compliance. *Child Development*, 57, 202-216.
- Maccoby, E. E. (1998). *The two sexes: Growing up apart, coming together*. Cambridge, MA: Belknap Press.
- Moller, A. C., Forbes-Jones, E., Hightower, A. D., & Friedman, R. (2008). The developmental influence of sex composition in preschool classrooms: Boys fare worse in preschool classrooms with more boys. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 409-418.
- National Institute of Child Health & Human Development (NICHD) Early Child Care Research Network (ECCRN). (1997). Familial factors associated with the characteristics of nonmaternal care for infants. *Journal of Marriage and Family*, 59, 389-408.
- Oden, S., Schweinhart, L., Weikart, D., Marcus, S., & Zie, Y. (2000). *Into adulthood: A study of the effects of Head Start*. Ypsilanti, MI: High/Scope Press.
- Schipper, J. C. de, Tavecchio, L. W. C., & IJzendoorn, M. H. van (2008). Children's attachment relationships with daycare caregivers: Associations with positive caregiving and the child's temperament. *Social Development*, 17 (3), 454-470.
- Tavecchio, L. W. C. (2008). Kinderopvang als opvoedingsmilieu: Wat zijn de effecten en wat betekent het voor jongens? In W. Koops, B. Levering & M. de Winter (red.), *Opvoeding als Spiegel van de Beschaving* (pp. 180-193). Amsterdam; Uitgeverij SWP.
- Winer, A.C. & Phillips, D.A. (2012). Boys, girls, and "Two Cultures" of child care. *Merrill-Palmer Quarterly*, 58, (1), 22-49.
- Woltring, L. (2012). Opvoeding en sekseverschillen bij baby's, peuters en kleuters. In H. van Bakel, R. de Groot & J. van der Ploeg (Red.), *Van klein tot groot. De ontwikkeling van het jonge kind* (pp. 49-67). Antwerpen-Apeldoorn: Garant.